

ХОРХЕ ЛУИС БОРХЕС

„УНДР“

Превод от испански: Светла Христова, 2004

chitanka.info

Трябва да предупредя читателя, че страниците, които превеждам тук, напразно ще бъдат търсени в „*Libellus*“ (1615) на Адам от Бремен^[1], роден и умрял, както е известно, през единайсетото столетие. Лапенберг ги открил в един ръкопис на Бодлианската библиотека в Оксфорд; съдейки по изобилието от обстоятелствени подробности, преценил, че са вмъкнати по-късно, но ги публикувал като нещо любопитно в своя „*Analecta Germanica*“^[2] (Лайпциг, 1894). Мнението на един обикновен аржентински любител няма голяма стойност; нека читателят ги съди, както пожелае. Моят испански превод е достоверен, макар и не съвсем дословен.

Ето какво пише Адам от Бремен:

„... От народите, които граничат с пустошта, ширнала се по другия бряг на Залива, отвъд земите, където се плоди дивият кон, най-достойни за споменаване са урните. Съмнителните и баснословни сведения на търговците, опасните пътища и грабителските набези на чергарите никога не ми позволиха да навляза в земите им. При все това зная, че непостоянните им и уединени села са разположени в низините край река Висла. За разлика от шведите урните изповядват истинската Христова вяра, неопетнена с арианство или с кървавия култ към демоните, от които изкарват потеклото си кралските родове на Англия и на други северни народи. Те са пастири, лодкари, чародеи, ковачи на мечове и плетачи на въжета. Поради непрестанните сурови войни почти не могат да орат земята. Равнината и племената, които бродят из нея, са ги направили твърде умели в ездата и в стрелбата с лък. С времето човек неизбежно заприличва на враговете си. Копията им са по-дълги от нашите, защото са предназначени за конници, а не за пехотинци.

Както може да се очаква, не познават перото, рога с мастило и пергамента. Дълбаят своите букви върху камък; тъй нашите предци са дълбали руните, които Один им разкрил, след като висял на ясена, принесен в жертва на самия Один, в продължение на девет дълги нощи.

Към тези общи сведения ще прибавя историята на моя разговор с исландеца Улф Сигурдарсон, мъж с премерена и сериозна реч. Срецнахме се в Упсала, близо до храма. Огънят, напален от дърва, бе угаснал; през неравните процепи в стената студът и зората се процеждаха вътре. Вън сивите вълци, които поглъщат плътта на

езичниците, обречени на тримата богове, оставяха предпазливите си знаци по снега. Разговорът ни бе започнал на латински, както е прието между духовници, но твърде скоро преминахме на северния език, известен от Ултима Туле^[3] чак до тържищата на Азия. Мъжът ми рече:

— Произхождам от род на скалди^[4]; щом узнах, че поезията на урните се състои от една-единствена дума, веднага се заех да диря и тях, и пътя, който да ме отведе в земите им. Не без умора и трудности стигнах там след година. Нощем беше; забелязах, че хората, които срещах по пътя си, ме гледаха с любопитство; бях улучен от някой и друг камък. Зърнах светлината на една ковачница и влязох. Ковачът ми предложи да ме подслони през нощта. Казваше се Орм. Говореше кажи-речи на същия език като нас. Разменихме няколко думи. От неговата уста чух за пръв път името на краля, който тогава бе на власт — Гунлой. Научих, че след последната война гледал с подозрение на чуждоземците и имал обичай да ги разпъва на кръст. За да избегна тази участ, по-подходяща за Бог, нежели за човек, се заех да напиша една драупа, или похвално слово, което възпяваше победите, славата и милосърдието на краля. Едва успях да я запомня наизуст, когато двама мъже дойдоха да ме търсят. Не пожелах да предам мечата си, но се оставих да ме отведат.

Зазоряваше се, но по небето още имаше звезди. Прекосихме един участък земя с колиби от двете страни на пътя. Бяха ми разправяли за пирамидите; онова, което видях на първия мегдан, бе стълб от жълто дърво. Различих в края му черно изображение на риба. Орм, който ни съпровождаше, ми каза, че тази риба е Думата. На следващия мегдан съзрях червен стълб с един кръг на него. Орм повтори, че това е Думата. Помолих го да ми я каже. Отвърна, че бил прост занаятчия и не я знаел.

На третия и последен мегдан видях стълб, боядисан в черно, и с рисунка, която вече съм забравил. В дъното на мегдана се простираше дълга права стена, чиито краища не можах да обхвана с поглед. По-късно открих, че е кръгла, с глинен покрив, без вътрешни врати и че опасва целия град. Конете, вързани на коневръза, бяха ниски и с буйни гриви. Не позволиха на ковача да влезе. Вътре бе пълно с въоръжени мъже; всички стояха прави. Гунлой, кралят, който бе болнав, лежеше с полузатворени очи на високо ложе, застлано с камилски кожи. Беше похабен мъж с жълтеникава кожа, свещено и почти забравено

създание; гърдите му бяха нашарени от стари белези. Един от войниците ми проправи път, за да мина. Някой бе донесъл арфа. Коленичил, тихо подех драупата. Не й липсваха реторичните фигури, алитерациите и набляганията, които този жанр изисква. Не зная дали кралят я разбра, но ми даде сребърен пръстен, който пазя и до днес. Под възглавето му зърнах острие на кама. От дясната му страна имаше шахматна дъска с над сто квадратчета и няколко разбъркани фигури.

Стражите ме изблъскаха назад. Един мъж зае мястото ми, ала стоеше прав. Подръпна струните, сякаш ги настройваше, и тихо изрече думата, която бих искал да проумея, но не успях. Някой рече почитателно: «Сега не означава нищо».

Неколцина се просълзиха. Гласът на човека ту се извисяваше, ту ставаше някак далечен; почти еднаквите акорди бяха еднообразни или по-скоро безкрайни. Щеше ми се песента да продължава вечно и да стане мой живот. Ненадейно спря. Чух звука от арфата, когато певецът, несъмнено изтощен, я запокити на пода. Излязохме в безпорядък. Аз бях от последните. Видях с почуда, че слънцето захожда. Изминах няколко крачки. Една ръка върху рамото ми ме задържа. Някой рече:

— Пръстенът на краля бе талисман за теб, ала скоро ще умреш, защото си чул Думата. Аз, Бярни Торкелсон, ще те спася. Произлизам от род на скалди. В хвалебствената си песен ти назова кръвта «вода на меча», а битката — «тъкан от мъже». Спомням си, че съм чувал тези символи от бащата на моя баща. Ти и аз сме поети; ще те спася. Сега вече не даваме название на всяко нещо, което възпламенява песента ни; означаваме го с една-единствена дума, която е Думата.

Отвърнах му:

— Не можах да я чуя. Моля те да ми кажеш коя е.

Поколеба се за миг и отговори:

— Дал съм клетва да не я разкривам. Пък и никой не може да научи друго на нещо. Трябва да я търсиш сам. Да побързаме, защото животът ти е в опасност. Ще те скрия у дома, където никой няма да дръзне да те търси. Ако се извие попътен вятър, утре ще отплаваш на юг.

Така започна приключението, което щеше да трае много зими. Не ще описвам всичките си премеждия, нито ще се мъча да си спомня точния ред, в който ме сполетяха превратностите на съдбата. Бях гребец, роботърговец, роб, дървосекач, обирджия на кервани, певец,

търсач на подпочвени води и метали. Една година бях пленник и страдах в живачните мини, където зъбите се разклащат. Служих редом с мъже от Швеция в градската стража на Миклигардр (Константинопол). По Азовското крайбрежие ме залюби жена, която никога не ще забравя; оставих я или пък тя ме остави, което е едно и също. Предавах ме и сам бях предател. Неведнъж съдбата ме принуди да убивам. Един гръцки войник ме извика на двубой и ми предложи да избирам между два меча. Единият бе с педя по-дълъг от другия. Разбрах, че се опитва да ме сплаши, и избрах по-късия меч. Мъжът ме запита защо. Отвърнах му, че разстоянието от моя юмрук до неговото сърце е еднакво. Някъде по брега на Черно море има рунически надгробен надпис, който сам издълбах за моя другар Лейф Арнарсон. Сражавал съм се със силните мъже на Серкланд, сарацините. С течение на времето бях мнозина люде, но този вихър от събития бе един дълъг сън. Главното бе Думата. Понякога губех вяра в нея. Повтарях си, че е нелепо да се отказвам от красивата игра да съчетавам изящни слова и че няма защо да диря една-единствена, може би измамна Дума. Напразно умувах. Един мисионер ми предложи думата Бог, ала аз я отхвърлих. Веднъж призори край брега на някаква река, чието устие бе като морска шир, повярвах, че съм попаднал на откровението.

Върнах се в земята на урните и с голям труд намерих къщата на певеца. Влязох и си казах името. Вече бе нощ. Торкелсон, който лежеше на пода, ми рече да запаля голямата свещ в бронзовия свещник. Толкова бе остарял в лицето, та не можеше да не помисля, че сигурно и аз вече съм стар. Според обичая го запитах как е кралят им. Отвърна ми:

— Вече не се казва Гунлой. Сега носи друго име. Разкажи ми за странстванията ти.

Разправих му всичко поред, с много подробности, които тук пропускам. Още преди да свърша, той ме запита:

— Ня ли често из ония земи?

Въпросът му ме изненада.

— Отначало — рекох — пеех, за да си изкарвам хляба. Сетне един непонятен страх ме откъсна от песента и от арфата.

— Добре — кимна той. — Сега можеш да продължиш разказа си. Изпълних нареждането му. После настъпи дълго мълчание.

— Какво ти даде първата жена, която си имал? — запита той.

— Всичко — отвърнах.

— И на мен животът даде всичко. Животът дава всичко на всички люде, но повечето не го знаят. Гласът ми е уморен и пръстите ми са слаби, но все пак слушай.

И той изрече думата «ундр», която означава «чудо».

Бях поразен от песента на умиращия мъж, но в тази песен и в акордите му долових собствените си мъки, робинята, която ми даде първата любов, мъжете, които бях убил, студените утрини, зората над водите, греблата. Грабнах арфата и запях, подемайки различна дума.

— Добре — рече той; трябваше да се приближа, за да го чуя. — Разбра ме.“

[1] Libellus (лат.) — книжка; Адам Бременски (? — след 1081) — северногермански хронист. Автор на труда „Деяния на епископите на Хамбургската църква“ (ок. 1075) — ценен източник на сведения за историята, битата, културата и географията на скандинавските народи и на западните славяни — бел.прев. ↑

[2] Analecta Germanica (лат.) — „Германски сборник“ — бел.прев. ↑

[3] Според гръко-римската география най-северната от обитаемите земи — бел.прев. ↑

[4] Скалд — поет или бард в Древна Скандинавия — бел.прев. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.